

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

**Vadlīnijas par vēja parku iekļaušanu pašvaldību teritorijas attīstības
plānošanas dokumentos –
teritorijas plānojumā un ilgtspējīgas attīstības stratēģijā
(31.10.2022)**

Saturs

Izmantoto apzīmējumu saraksts	3
Ievads.....	4
Pašreizējā situācija	6
1. Soli pa solim līdz rezultātam.....	12
1.1. Politikas plānošanas dokumenti un normatīvie akti.....	13
1.2. Tiesu prakse.....	19
2. Ieteikumi vēja parku plānošanai.....	21
2.1. VES plānošana pašvaldības IAS	21
2.2. VES plānošana TP	24

Izmantoto apzīmējumu saraksts

APZĪMĒJUMS	SKAIDROJUMS
AER	atjaunojamie energoresursi
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
BVKB	Būvniecības valsts kontroles birojs
°C	Celsija grāds
CH ₄	metāns
CO ₂	oglekļa dioksīds
DP	detālplānojums
DUS	degvielas uzpildes stacija
EK	Eiropas Komisija
Enerģētiskās drošības likums	Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likums
GW	gigavats
ES	Eiropas Savienība
IAS	ilgtspējīgas attīstības stratēģija
IVN	ietekmes uz vidi novērtējums
kW	kilovats
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
LP	lokālplānojums
LR	Latvijas Republika
MW	megavats
Natura 2000 teritorija	Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas
NIO	nacionālo interešu objekts
noteikumi Nr.240	Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”
N ₂ O	slāpekļa oksīds
plānošanas dokumenti	teritorijas attīstības plānošanas dokumenti
SAB	Satversmes aizsardzības birojs
SEG	siltumnīcefekta gāzes
TAPIS	Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma
TAPL	Teritorijas attīstības plānošanas likums
TIAN	teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi
TIN	teritorijas ar īpašiem noteikumiem
TP	teritorijas plānojums
VES	vēja elektrostacija
VPVB	Vides pārraudzības valsts birojs
VVD	Valsts vides dienests

Ievads

Vadlīnijas par vēja parku iekļaušanu pašvaldību plānošanas dokumentos izstrādātas, pamatojoties uz Ministru kabineta 2022. gada 14. jūnija sēdes protokollēmuma (Nr.32 38.§) “Informatīvais ziņojums par sauszemes vēja parku turpmāko attīstību valstī”⁴ 4. punktu, kas noteic uzdevumu Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai sadarbībā ar Ekonomikas ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību līdz 2022. gada 1. oktobrim sagatavot un publicēt vadlīnijas par vēja parku iekļaušanu pašvaldību plānošanas dokumentos – TP un IAS.

Jaunizveidoto novadu TP izstrādājami līdz 2025. gada 31. decembrim¹. Līdz tam jaunizveidoto novadu administratīvajā teritorijā spēkā ir tajos ietilpstošo teritoriālo vienību TP. Savukārt, lai nodrošinātu administratīvi teritoriālās reformas mērķu sasniegšanu, Daugavpils valstspilsētas pašvaldība ar Augšdaugavas novada pašvaldību, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība ar Jelgavas novada pašvaldību, Liepājas valstspilsētas pašvaldība ar Dienvidkurzemes novada pašvaldību, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība ar Rēzeknes novada pašvaldību un Ventspils valstspilsētas pašvaldība ar Ventspils novada pašvaldību sadarbojas IAS izstrādē².

Judikatūrā atzīts, ka teritorijas plānošana ir viens no valsts vides politikas mērķu sasniegšanas līdzekļiem³, kā rezultātā tiek noteikti gan visas valsts, gan atsevišķas teritorijas ilgtspējīgas attīstības virzieni un prasības⁴. Vēja enerģijas izmantošanas attīstība ir vērsta uz Satversmes 115. pantā noteikto valsts pienākumu izpildi vides uzlabošanas jomā⁵, attiecīgi mērķus un uzdevumus, ko mūsdienu sabiedrībai izvirza vides tiesības, var sasniegt, vienīgi cieši sadarbojoties valstij, pašvaldībām, kā arī nevalstiskajām organizācijām un privātajam sektoram. Satversmes 115. pantā lietotais termins “valsts” nav interpretējams šauri, bet ar to saprotamas arī pašvaldības un citas atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas, kurām kopīgi ar valsts pārvaldes iestādēm ir pienākums aizsargāt ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu⁶. Tādējādi, izstrādājot TP, pašvaldībai ir pienākums ņemt vērā arī valsts politikas plānošanas dokumentus, jo īpaši – valsts politikas plānošanas dokumentus vides aizsardzības un AER jomā⁷.

No valsts ilgtspējas attīstības plānošanas dokumentiem un tiesu atziņām izriet, ka pašvaldības plānošanas dokumenti nevar būt pretrunā ar valsts politikas plānošanas dokumentiem un starptautiskām saistībām, kuras Latvija apņēmusies izpildīt. Tā kā valsts izvirzījusi mērķi nodrošināt enerģētisko neatkarību, enerģētikas politiku pārorientējot uz AER, tad pašvaldību IAS ir jāparedz mērķi un uzdevumi šī kopīgā mērķa sasniegšanai. Izstrādājot plānošanas dokumentus, jāapsver vides aizsardzības un AER jomas jautājumi pēc iespējas līdzsvarojot dažādas intereses. Minētais izriet arī no TAPL, kas noteic, ka pašvaldības IAS un TP izstrādē ievēro augstāka plānošanas līmeņa plānošanas dokumentus.

Lai mazinātu atšķirīgu interpretāciju normatīvo aktu piemērošanā, šo vadlīniju mērķis ir atvieglot pašvaldību darbu, uzskatāmi pa etapiem norādot veicamās rīcības, plānojot vēja parku būvniecībai nepieciešamās teritorijas.

Vadlīnijas ļaus veicināt vēja parku iekļaušanu pašvaldību plānošanas dokumentos, kas dos ieguldījumu Nacionālā enerģētikas un klimata plānā 2021. – 2030. gadam⁸ noteikto AER mērķu

¹ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma Pārejas noteikumu 17.punkts;

² Turpat Pārejas noteikumu 25.punkts;

³ Sk. Satversmes tiesas 2007.gada 8.februāra sprieduma lietā Nr.2006-09-03 11.punktu;

⁴ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija sprieduma lietā Nr.2010-54-03 9.punktu;

⁵ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 10.punktu;

⁶ Sk. Satversmes tiesas 2007.gada 8.februāra sprieduma lietā Nr.2006-09-03 11.punktu;

⁷ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija sprieduma lietā Nr.2010-54-03 8.1., 9.1. un 9.2.apakšpunktu;

⁸ Pieejams tiešsaistē: <https://www.em.gov.lv/lv/nacionalais-energetikas-un-klimata-plans>;

īstenošanā, kas saskan ar 2018. gada 11. decembra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2018/2001 par no AER iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu⁹ noteikto.

⁹ Pieejams tiešsaistē: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A02018L2001-20220607>;

Pašreizējā situācija

Apvienojoties novadu pašvaldībām, administratīvi teritoriālas reformas rezultātā šobrīd viena novada ietvaros var būt atšķirīgs regulējums VES un vēja parku izvietojšanai.

Praksē sastapti gadījumi, kad pašvaldības ir ierobežojušas VES augstumu vai jaudu, vai aizliegkušas veidot vēja parkus, vai arī atļāvušas uzstādīt VES tikai individuālai lietošanai (ar jaudu līdz 10 kW vai 20 kW).

Attiecībā uz VES augstumu Satversmes tiesa ir atzinusi, ka saskaņot un noteikt metodiku, tai skaitā, kā nosakāms vēja ģeneratora maksimālais augstums ir nevis pašvaldības, bet atbildīgās nozares ministrijas pienākums¹⁰.

Kā viens no pašvaldību TP papildus izvirzītajiem nosacījumiem VES, kuru jauda ir lielāka par 20 kW, izvietojšanai, noteikta prasība organizēt būvniecības ieceres publisku apspriešanu vai izstrādāt LP vai DP, kura ietvaros nepieciešams veikt dažādas izpētes un ietekmes uz ainavu izvērtējumu. Vienlaikus, pamatojoties uz noteikumiem Nr.240¹¹, daļa pašvaldību TP ietvērušas aizliegumu VES izvietojšanai, nosakot TIN – *citas teritorijas (TIN 1) vai ainaviski vērtīgās teritorijas (TIN 5)*¹².

TP, kas izstrādāti pirms 2020. gada, atsevišķas pašvaldības noteikušas, ka VES, kuru jauda lielāka par 20 kW, atļauts izvietot *rūpniecības teritorijā (R), tehniskās apbūves teritorijā (TA) un lauksaimniecības teritorijā (L)* vai TP un LP norādītajās vietās, t.i., TIN. Savukārt TP, kas izstrādāti pēc 2020.gada – *rūpnieciskās apbūves teritorijā (R), tehniskās apbūves teritorijā (TA), lauksaimniecības teritorijā (L) un mežu teritorijā (M)* atbilstoši TP nosacījumiem, t.i., indeksētā meža teritorijā. Visos gadījumos regulējums noteikts, pārrakstot noteikumu Nr. 240 161. punktu.

Vienlaikus ir pašvaldības, kas TP noteikušas, ka VES ar jaudu virs 20 kW izvietojšana veicama atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, papildus neietverot citus nosacījumus.

Tomēr praksē sastapti arī tādi gadījumi, kad VES ar jaudu virs 20 kW pašvaldības TP nav regulēts vispār, proti, ietverta piezīme, ka VES var izvietot, piemērojot augstāka juridiskā spēka normas.

Praktiski visi spēkā esošie TP izstrādāti un apstiprināti pirms VES un vēja parku nosacījumu iekļaušanas noteikumos Nr. 240.

Judikatūrā atzīts, ka VES ekspluatācija nav saistīta nedz ar cilvēka dzīvībai un veselībai kaitīgu gāzu izplūdi atmosfērā, nedz arī ar notekūdeņiem, ķīmisku vielu nokļūšanu augsnē vai bīstamiem atkritumiem. Ar VES ekspluatāciju saistītie riski un iespējamā nelabvēlīgā ietekme pastāv tikai VES tiešā tuvumā un zināmā attālumā no tās. Tāpēc izšķiroša nozīme ir VES novietojumam¹³ – visiem kritērijiem atbilstošas vietas izvēlei.

Kaut noteikumi Nr. 240 paredz pašvaldību tiesības TP vai LP noteikt teritorijas, kurās VES būvniecība ir aizliegta¹⁴, jāakcentē, ka normatīvais regulējums nedod pašvaldībām tiesības TP noteikt kāda darbības veida absolūtu aizliegumu, tai skaitā VES izvietojšanai.

VES, kā trešās grupas inženierbūves, būvniecības kārtību un prasības nosaka būvniecību regulējošie normatīvie akti, attiecīgi pašvaldībai nepastāv arī leģitīms pamats un tai nav dots arī

¹⁰ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.11.apakšpunktu;

¹¹ Ministru kabineta 2020.gada 13.oktobra noteikumu Nr.630 "Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumos Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi"" 21., 50., 51., 52.punkts;

¹² Ministru kabineta 2013. gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 234.punkts;

¹³ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.8.apakšpunktu;

¹⁴ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 162.punkts;

deleģējums TP TIAN noteikt lielākus attālumus, kuros liegta VES būvniecība, ja šie raksturlielumi un uz VES attiecināmās prasības jau ir noregulētas¹⁵.

Pašvaldības uzdevums nav veikt inženiertehniska rakstura aprēķinus par to, cik liels attālums nepieciešams, lai garantētu VES drošu ekspluatāciju, jo šādus aprēķinus pilnvarotas veikt institūcijas, kurām likumdevējs šādu uzdevumu noteicis¹⁶. Proti, nosakot lielākus aprobežojumus, nekā to nosaka noteikumi Nr.240, pašvaldība liegtu daudziem zemes vienību īpašniekiem izmantot savus īpašumus vēja enerģijas ieguvei, tostarp īstenot globālo vides politikas mērķi ceļā uz klimatneitralitāti¹⁷.

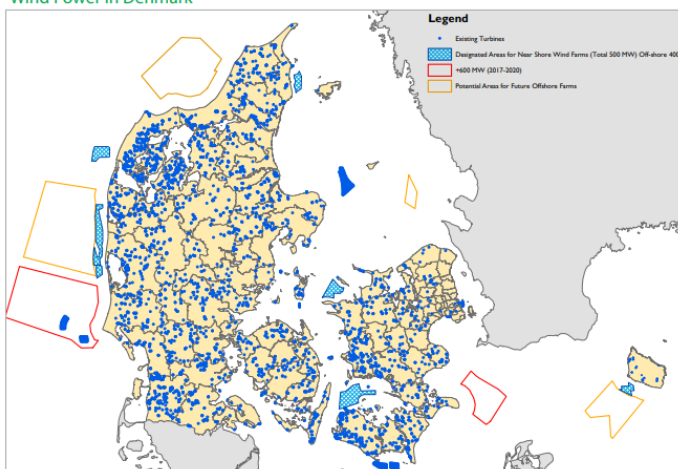
Praksē sastapti gadījumi, kad pašvaldības TP TIAN ietvērušas ne tikai lielākus VES būvniecības lieguma attālumus, bet arī papildu prasību – saņemt blakus esošo nekustamo īpašumu īpašnieku rakstveida saskaņojumu, ja VES būvniecība plānota tuvāk par pašvaldības noteikto attālumu. Šai saistībā norādāms, ka rakstveida saskaņojuma pieprasīšana kā norma ir uzskatāma par būvniecības saskaņošanas nosacījumu, nevis teritorijas plānošanas nosacījumu. Ne likumā “Par pašvaldībām”, ne TAPL, ne Būvniecības likumā pašvaldībām nav dots deleģējums noteikt privātpersonām zemes apbūves saskaņošanas kārtību. Turklāt ar šādu nosacījumu zemes gabala izmantošana atbilstoši TP varētu kļūt pat neiespējama. Tāpēc šādas pašvaldību noteiktās normas ir uzskatāmas par prettiesiskām¹⁸.

Starptautiskā pieredze

Priekšstats par vēja parku attīstības perspektīvām gūstams no citu valstu pieredzes, kur vēja parki ieņēmuši būtisku lomu fosilā kurināmā aizvietošanai ar AER, veicinot resursu efektīvu izmantošanu.

Saskaņā ar EK vadlīnijām par vēja enerģijas projektiem un ES dabas aizsardzības tiesību aktiem AER īpatsvars dažādās dalībvalstīs stipri atšķiras, proti, no vairāk nekā 30 % Somijā, Zviedrijā un Latvijā līdz mazāk nekā 5 % Maltā, Luksemburgā un Nīderlandē¹⁹. Latvijā darbam

Wind Power in Denmark

Dānijas piemērs (esošās VES un plānoto vēja parku vietu kartējums)

pie vēja enerģijas attīstīšanas ir jāklūst intensīvākam, jo, piemēram, 2021. gadā Lietuva 11,5 % no elektroenerģijas saražoja, izmantojot vēja enerģiju, bet Latvijā vēja enerģija sastāda vien aptuveni 2 % no saražotā kopējā elektroenerģijas apjoma.

Valsts ar procentuāli visaugstāko vēja enerģijas daļu kopējā elektroenerģijas bilancē ir Dānija, nosedzot 47,8 % no kopējā elektroenerģijas patēriņa ar enerģiju, kas saražota sauszemes un atkrastes vēja parkos²⁰.

Pozitīvs piemērs ir Nīderlande, kas mērķtiecīgi virzās uz priekšu AER

¹⁵ Aizsargjoslu likuma 32.¹ un 58.¹ pants (spēkā līdz 02.11.2022.) un Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 163. un 163.¹ punkts;

¹⁶ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.11.apakšpunktu;

¹⁷ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija sprieduma lietā Nr.2010-54-03 16.2.4.apakšpunkts;

¹⁸ Sal. Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija sprieduma lietā Nr.2010-54-03 13.2.apakšpunkts;

¹⁹ Pieejams tiešsaistē: [Vadlīnijas par vēja enerģijas projektiem un ES dabas aizsardzības tiesību aktiem](#), Eiropas Komisija, 18.11.2020. C(2020) 7730 final, 12.lpp.;

²⁰ Pieejams tiešsaistē: <https://windeurope.org/intelligence-platform/product/wind-energy-in-europe-2021-statistics-and-the-outlook-for-2022-2026/>;

apgūšanā. Nīderlande apņēmusies līdz 2040. gadam panākt, ka kopējā uzstādītā vēja enerģijas jauda atkrastē ir 50 GW, savukārt mērķis 2050. gadam ir 70 GW²¹. Piemērojamie lēmumi tiek reģistrēti “Nīderlandes ceļvedī par atkrastes vēja enerģiju”²², ietverot detalizētu telpisko kartēšanu un laika grafiku jaunu vēja parku būvniecībai.

Lai veicinātu AER izmantošanu un VES izbūvi, Vācija 2022. gada jūnijā pieņēma Sauszemes vēja enerģijas likumu (Wind-an-Land-Gesetz). Likums nosaka, kuras federālās zemes un cik lielu platību nākotnē atvēlēs VES izbūvei, lai sasniegtu Vācijas noteikto mērķi – līdz 2032. gadam panākt, ka 2 % no valsts kopplatības izmanto sauszemes vēja enerģijas ražošanai. Vienlaikus tiks grozīti vairāki likumi, tai skaitā “Federālais dabas aizsardzības likums (BNatSchG)”, lai vienkāršotu un saīsinātu VES apstiprināšanas procesu²³.

Attiecīgās plānošanas iestādes uzdevums ir iezīmēt teritorijas, kurās investori, izvēloties teritorijas AER ražošanai, var būvēt enerģijas infrastruktūru, neradot konfliktus²⁴.

Ieguvumi no vēja enerģijas projektiem:

rada jaunas darbavietas (vēja parku attīstīšanas un būvniecības laikā²⁵, ražošanas sektorā lauku teritorijās un transportēšanā);

rada nodarbinātības un uzņēmējdarbības iespējas vietējiem iedzīvotājiem piegādes ķēdē²⁶;

jauns ienākumu avots lauksaimniekiem zemes nomas maksājumu veidā, pie VES pamatnes ļaujot turpināt lauksaimnieciskās aktivitātes;

pieaugoša nekustamā īpašuma nodokļu bāze²⁷, kā rezultātā vēja parku attīstība ir daļa no kopējās pašvaldības izaugsmes;

veido industriālo uzņēmumu pudurus noteiktā vietā, tādējādi sasniedzot augstāku efektivitāti un gūst labumus no sadarbības iespējām.

Ekonomiskās aktivitātes koncentrēšana vienā teritorijā var radīt risku koncentrēt arī negatīvo vides un sociālo ietekmi – piesārņojumu, SEG emisijas u.c.

Šobrīd arvien aktuālāka kļūst eko industriālo parku attīstīšana. Eko industriālie parki sniedz visus tradicionālo industriālo parku ieguvumus, vienlaikus tie nodrošina efektīvāku resursu izmantošanu, produktivitātes uzlabošanu, sekmē uzņēmumu sociālās atbildības mērķu sasniegšanu un samazina pakļautību riskiem, kas saistīti ar klimata pārmaiņām²⁸. Eko industriālo parku ietvaros tiek attīstīta arī AER, tai skaitā vēja enerģijas projekti²⁹.

²¹ Pieejams tiešsaistē: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/09/16/kamerbrief-windenergie-op-zee-2030-2050>;

²² Pieejams tiešsaistē: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/10/ontwikkelkader-windenergie-op-zee>;

²³ Pieejams tiešsaistē: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/klimaschutz/onshore-wind-energy-act-2060954>;

²⁴ Wind power provides local jobs – a study from Blekinge, Sweden. Pieejams tiešsaistē: <https://interreg-baltic.eu/project-stories/wind-power-provides-local-jobs-a-study-from-blekinge-sweden/>;

²⁵ Wind Energy's Economic Impacts to Communities. Pieejams tiešsaistē: <https://windexchange.energy.gov/projects/economic-impacts>;

²⁶ Benefits and potential impacts of wind energy. Pieejams tiešsaistē: <https://www.local.gov.uk/benefits-and-potential-impacts-wind-energy>;

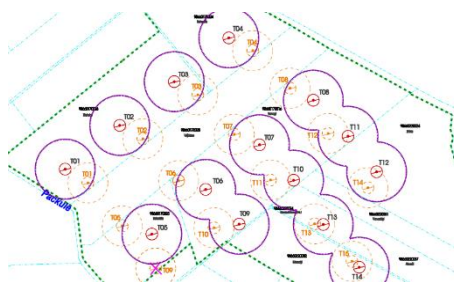
²⁷ Wind Energy's Economic Impacts to Communities. Pieejams tiešsaistē: <https://windexchange.energy.gov/projects/economic-impacts>;

²⁸ Eco-Industrial Parks Emerge as an Effective Approach to Sustainable Growth. Pieejams tiešsaistē: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/01/23/eco-industrial-parks-emerge-as-an-effective-approach-to-sustainable-growth>;

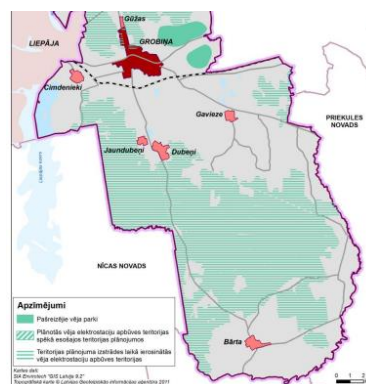
²⁹ Eco-park's effective approach to sustainable growth. Pieejams tiešsaistē: <https://vir.com.vn/eco-parks-effective-approach-to-sustainable-growth-90427.html>;

Realizētie VES projekti Latvijā

Tārgales pagasta vēja parks. Projekta īstenošanai 2011. gadā izstrādāts DP³⁰, ar kuru detalizēts TP nekustamo īpašumu “Vanagi”, “Birztales”, “Vējbirzes”, “Betontilts”, “Osīši”, “Mazkalēji”, “Lāčplēši”, “Lejupes”, “Drenas”, “Vīnlejas”, “Kamārce”, “Pureņi”, “Zintas”, “Almači”, “Vanadziņi”, “Mazzaķi”, “Alkas”, “Silarāji” un “Pērses” Tārgales pagastā, Ventspils novadā, robežās. DP teritorija ietver 22 zemes vienības ar kopējo platību 1161,22 ha (ārpus esošo un plānoto ciemu robežām ar apkārtnē esošām viensētām). DP paredzēja DP teritorijā izvietot 26 vēja ģeneratorus vienota vēju parka izveides ietvaros (torņa augstums līdz rotora asij – 100 m, kopējais augstums – 153 m, kopējā jauda – 46,8 MW), izbūvēt piebraucamos ceļus un apkalpes laukumus ģeneratoru uzstādīšanai un apkopei. Saskaņā ar Kurzemes reģiona attīstības stratēģiju DP teritorija atrodas lauku telpu areālā ar vērtīgām lauksaimniecības zemēm. Pēc DP īstenošanas saglabāts galvenais zemes izmantošanas veids – lauksaimniecība. DP izstrādes laikā bija zināms, ka VES uzstādīšana ietekmēs apkārtējo ainavu, taču šādas ainavas izmaiņas pieļāva Kurzemes plānošanas reģiona TP, kurā šī teritorija ir noteikta kā piemērota vēja parka izveidei un Tārgales pagasta TP, kurā šī teritorija nebija noteikta kā ainaviski aizsargājama. Tārgales pagasta vēja parku atklāja 2022. gada 15. septembrī ar kopējo vēja parka jaudu 58,8 MW (Turbīnu skaits 14).³¹

Grobiņas pagasta vēja parks. Grobiņas pagasta teritorijā darbojas vēja parks ar 33 VES (kopējā jauda 19,8 MW, mastu augstums – 78 m), kas nodots ekspluatācijā 2002. gadā.

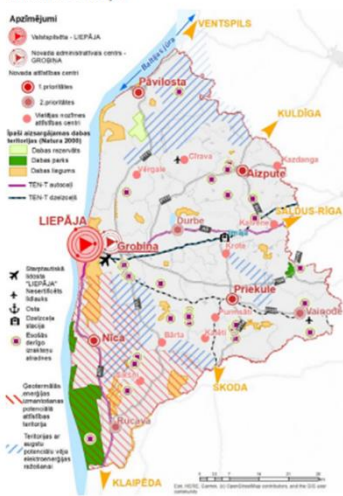
³⁰ Pieejams tiešsaistē: https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_4716;

³¹ Pieejams tiešsaistē: <https://targalewindpark.com/lv/#facts>;

Pozitīvie piemēri

Kaut Latvija kopumā krietni atpaliek dažādu no AER iegūtas enerģijas veidu attīstībā, atsevišķas pašvaldības ir spērušas soli tuvāk pārejai no fosilās enerģijas lietošanas uz AER

10. ilustrācija. Dienvidkurzemes novada prioritāri attīstāmās teritorijas

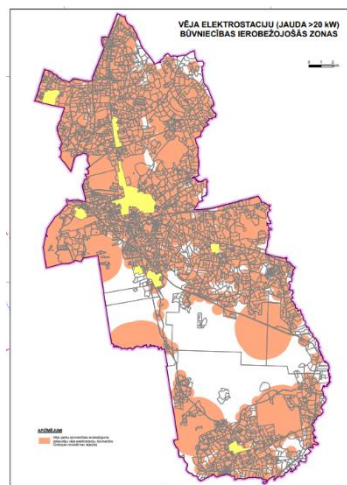
Vadlīnijas Liepājas un DKN prioritāri attīstāmās Dienvidkurzemes novada prioritāri attīstāmās teritorijas, atzīmētas teritorijas ar augstu potenciālu vēja elektroenerģijas ražošanai)

attīstīšanu, tādējādi veicinot klimatneitralitātes sasniegšanu un var kalpot pārējām pašvaldībām kā uzskatāms piemērs.

Liepājas valstspilsētas un Dienvidkurzemes novada attīstības programma 2022. – 2027.gadam³², kurā atzīts, ka Baltijas jūra un tās piekraste ir viens no nozīmīgākajiem attīstības un vēja enerģijas ieguves resursiem. Vides ilgtspēju ietekmē pārvaldības lēmumi, kuri balstās resursu ilgtspējīgā izmantošanā. Īpaši atzīmētas “Teritorijas ar augstu potenciālu vēja elektroenerģijas ražošanai”. Savukārt, konkrētas prasības VES izbūvei noteiktas Liepājas pilsētas TP³³: 124.3. brīvstāvošu iekārtu, piemēram, vēja elektrostaciju izvietojuma robežos tā, lai attālums līdz zemesgabala robežai nav mazāks par iekārtas maksimālo augstumu; 124.4. vēja elektrostacijas aizliegts izvietot aizsargājamās apbūves teritorijā; 124.5. vēja elektrostacijas, kuru jauda pārsniedz 20 kW, atļauts izvietot vienīgi Inženiertehniskās apgādes plānošanas teritorijās (IT), Ražošanas un noliktavu apbūves teritorijās (RR), bet ja tās izmanto vienīgi pašpatēriņam un to aizsargjosla nepārsniedz zemesgabala robežu – arī Jauktas apbūves teritorijās ar ražošanas funkciju (JR).

Saskaņā ar **Grobiņas novada TP 2014. – 2025. gadam**³⁴ novada teritorijā ir iecerēta vai plānota jaunu VES būvniecība, attiecīgi radusies nepieciešamība rekonstruēt esošos augstsprieguma tīklus. Uz Kurzemes reģionu attiecas projekts „Kurzemes loks” (Grobiņa – Ventspils – Dundaga – Tume – Rīga), kas paredz esošās 110 kV elektropārvades līnijas rekonstrukciju un tās sprieguma palielināšanu līdz 330 kV posmā no Grobiņas apakšstacijas uz Ventspili un tālāk – Dundagu.

Saskaņā ar Grobiņas novada TP VES, kuru jauda ir lielāka par 20 kW ierīkošanai jāievēro šādas prasības: atļautas tikai teritorijās, kas noteiktas spēkā esošajos DP VES izbūvei un, ievērojot TP prasības; jaunu VES izvietošana atļauta tikai vienotā sistēmā saslēgtu piecu un vairāk VES lielās grupās jeb vēja parkos, ņemot vērā TP prasības un grafiskajā daļā pievienoto kartoshēmu „VES (jauda >20 kW) būvniecības ierobežojošās zonas”, un izstrādājot LP vai arī DP, kurā nosaka konkrēto VES izvietojumu un to drošības aizsargjoslas.

³² Pieejams tiešsaistē: https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_24711;

³³ Pieejams tiešsaistē: https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_153;

³⁴ Pieejams tiešsaistē: https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_166;

Saldus novada pašvaldība, kas izveidojusi štata vietu energopārvaldniekam, izstrādājusi un apstiprinājusi Saldus novada ilgtspējīgas enerģijas un klimata rīcības plānu 2020.–2030. gadam³⁵, ar kuru Saldus novada pašvaldība ir apņēmusies līdz 2030. gadam samazināt CO₂

Foto: Saldus novada pašvaldība

emisijas par 40 %, salīdzinot ar 2008. gada emisiju līmeni. Šai saistībā noteikti augstas prioritātes pasākumi (energopārvaldības sistēmas nepārtraukta uzlabošana, zaļā iepirkuma principu piemērošana pašvaldībā, siltumapgādes sistēmas efektivitātes uzlabošana, ielu apgaismojuma inventarizācija pagastos, elektroenerģijas patēriņa samazināšana pašvaldības ēkās, informatīvi pasākumi enerģijas lietotājiem), vidējas prioritātes pasākumi (ielu apgaismojuma efektivitātes paaugstināšana, esošo siltumenerģijas avotu rekonstrukcija, ēku energoefektivitātes pasākumu īstenošana, mobilitātes plāna izstrāde) un pasākumi, lai pielāgotos klimata pārmaiņām (klimata aspektu integrēšana pašvaldības plānošanas dokumentos u.c.). Ar enerģētikas politiku Saldus novada pašvaldība ir apņēmusies nepārtraukti uzlabot ieviesto energopārvaldību Saldus novadā atbilstoši LVS NE ISO 50001:2018 standartam³⁶. Saldus novada pašvaldība 2020. gadā starptautiskā konkurencē ieguva 2. vietu kategorijā – vislabāk ieviestā energopārvaldības sistēma³⁷.

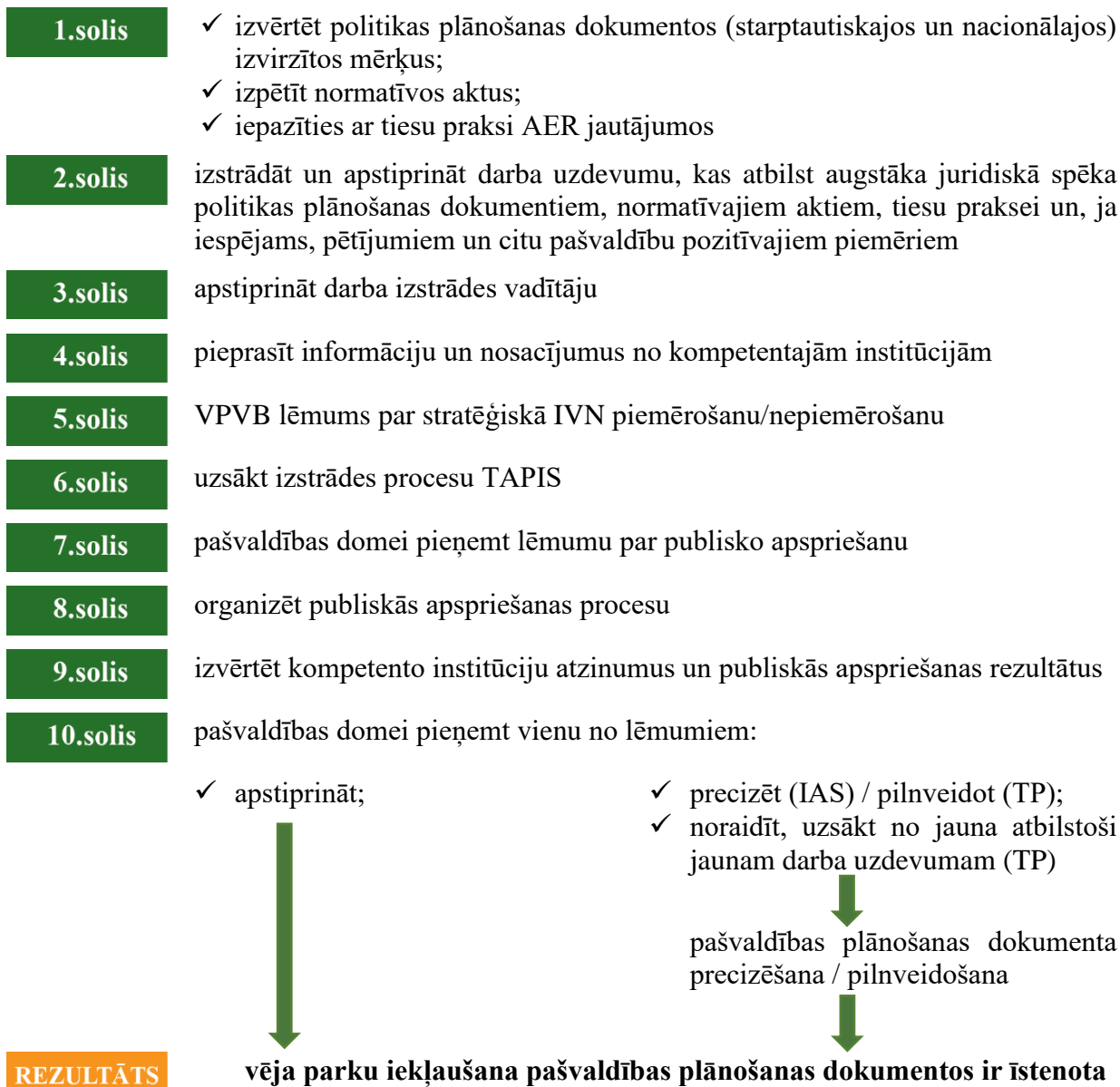
³⁵ Pieejams tiešsaistē: <https://saldus.lv/wp-content/uploads/2020/12/Saldus-novada-ilgtspējīgas-enerģijas-un-klimata-ricibas-plans-2020.-2030-gadam-2-redakcija.pdf>; https://saldus.lv/wp-content/uploads/2020/12/8_saldus-nov_ilgtsp_energ_klim_ric_pl.docx;

³⁶ Pieejams tiešsaistē: https://saldus.lv/wp-content/uploads/2021/06/Energopolitika_22-06-2021.pdf;

³⁷ Pieejams tiešsaistē: <https://saldus.lv/par-mums/aktualitates/posts/saldus-novada-pasvaldiba-starptautiska-konkurence-iegust-2-vietu-kategorija-vislabak-ieviesta-energoparvaldibas-sistema/>;

1. Soli pa solim līdz rezultātam

Plānojot vēja parku iekļaušanu pašvaldības plānošanas dokumentos, pirmkārt, jāņem vērā, ka **pašvaldības plānošanas dokumenti nevar būt pretrunā ar nacionālajiem politikas plānošanas dokumentiem un starptautiskām saistībām**, ko Latvija apņēmusies izpildīt. Savukārt izvirzīto mērķu sasniegšana ir tieši atkarīga no pašvaldības spējas formulēt mērķus un organizēt savu darbību, tādējādi būtiski svarīgi ir **korekti sagatavot darba uzdevumu**, kam seko ne mazāk svarīgs priekšnoteikums – **izvēlēties kompetentu darba izstrādes vadītāju**.

1.1. Politikas plānošanas dokumenti un normatīvie akti

Starptautiskie un ES dokumenti un normatīvie akti		
1.	<p>ANO klimata konvencija, Kioto protokols, Parīzes nolīgums, Eiropas Klimata likums, aktuālā ES klimata politika</p>	<p>ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (spēkā no 1994. gada) ir daudzpusējs starpvalstu līgums ar mērķi sasniegt SEG koncentrācijas stabilizāciju atmosfērā tādā līmenī, kas novērstu bīstamu antropogēnu ietekmi uz klimata sistēmu. 1997. gadā konvencija tika papildināta ar Kioto protokolu (spēkā no 2005. gada), kas ir pasaulē pirmais līgums par SEG emisiju samazināšanu, savukārt 2015. gadā tika pieņemts Parīzes nolīgums³⁸, kuru ratificējot visas nolīguma Puses apņemas ierobežot globālo sasilšanu krietni zem 2°C un censties to iegrožot līdz 1,5°C, lai būtiski mazinātu klimata pārmaiņu radītos riskus un ietekmi³⁹.</p> <p>Lai sasniegtu Parīzes nolīguma mērķi, pusēm ik pēc pieciem gadiem ir jānosaka nacionāli noteiktie devumi (mērķi) saviem centieniem klimata jomā, laika gaitā palielinot šo mērķu vērienīgumu⁴⁰. Latvija un ES ir ratificējušas ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām, tās Kioto protokolu un Parīzes nolīgumu un attiecīgi Latvijai ir saistības šo daudzpusējo starpvalstu līgumu ietvaros.</p> <p>Eiropas Zaļais kurss (2019)⁴¹ – EK piedāvātā izaugsmes stratēģija, lai padarītu ES ekonomiku ilgtspējīgu, veicinot resursu efektīvu izmantošanu, pārejot uz tīru aprites ekonomiku un klimata pārmaiņu, bioloģiskās daudzveidības zuduma un piesārņojuma mazināšanu. Dokumentā uzstādīti konkrēti klimata un enerģētikas politikas mērķi.</p> <p>Saskaņā ar LESD 194. panta 1. punktu viens no ES enerģētikas politikas mērķiem ir dažādu no AER iegūtas enerģijas veidu attīstība⁴².</p> <p>Intensīvākai no AER iegūtas enerģijas izmantošanai ir arī būtiska nozīme, lai veicinātu energoapgādes drošību, ilgtspējīgas enerģijas piedāvājumu par pieņemamām cenām, tehnoloģiju attīstību un inovāciju, kā arī līderpozīcijas tehnoloģiju un rūpniecības jomā, vienlaikus sniedzot labumu videi, sabiedrībai un veselībai, kā arī nodrošinot arī nodarbinātībai un reģionālajai attīstībai svarīgas iespējas, jo īpaši lauku apvidos un izolētos apvidos, reģionos vai teritorijās, kuri</p>

³⁸ Pieejams tiešsaistē: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>;

³⁹ Pieejams tiešsaistē: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1730>;

⁴⁰ Pieejams tiešsaistē: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/society/20191115STO66603/es-un-parizes-noligums-virziba-uz-klimatneitralitati>;

⁴¹ Pieejams tiešsaistē: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lv#hronoloija;

		<p>ir mazapdzīvoti, vai kuros notiek daļēja deindustrializācija⁴³.</p> <p>Eiropas Zaļā kursa ietvaros 2021. gadā tika apstiprināts Eiropas Klimata likums⁴⁴, tajā juridiski nostiprinot kopējo ES mērķi par klimatneitralitātes sasniegšanu līdz 2050.gadam. Tāpat Klimata likums nosaka starpmērķi SEG samazināšanai – vismaz 55% samazinājums 2030. gadā salīdzinājumā ar 1990. gada apjomu. EK 2021. gada jūlijā publiskoja tiesību aktu pakotni "Gatavi mērķrādītājam 55 %" ⁴⁵, kuras mērķis ir panākt, lai ES klimata, enerģētikas (tostarp AER jomā), transporta un nodokļu politika būtu gatava līdz 2030. gadam samazināt SEG emisijas par vismaz 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Šobrīd notiek aktīvas diskusijas par pakotnes priekšlikumiem.</p>
Nacionālie politikas plānošanas dokumenti		
2.	Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam	<p>Latvija ir apņēmusies kļūt klimatneitrāla līdz 2050.gadam. Stratēģija nosaka 100 % SEG emisiju samazināšanu visos tautsaimniecības sektoros. Nesamazināmās SEG emisijas kompensēt ar piesaisti zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā un CO₂ piesaistes palielināšanu. Klimatneitralitātes sasniegšanai noteiktas divas iespējamās pamatpieejas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tehnoloģiskie risinājumi; 2) dzīvesveida maiņa. <p>Mērķi tiek sasniegti, ieviešot oglekļa mazietilpīgas attīstības principus. Būtiska loma stratēģijas mērķu sasniegšanā ir pārejai no fosilo kurināmo lietošanas uz AER attīstīšanu.</p>
3.	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam	<p>Izvirzīts mērķis – nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos.</p> <p>Izvirzītie valsts ilgtermiņa attīstības mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva tiek īstenota, realizējot pakārtotas nozaru un teritoriju attīstības politikas.</p>
4.	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam	<p>Rīcības virzienā "Daba un Vide – "Zaļais kurss"" noteikti mērķi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oglekļa mazietilpīga un klimatnoturīga attīstība; 2) bioloģiskās daudzveidības saglabāšana; 3) īstenota vides, dabas resursu apsaimniekošanas un enerģētikas politika, kas balstīta uz taisnīgumu un

⁴⁴ Pieejams tiešsaistē: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_en;

⁴⁵ Pieejams tiešsaistē: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>;

		savstarpējo uzticēšanos, sabiedrības atbalstu dabas un klimata aizsardzības pasākumiem. Aizvietot fosilos energoresursus, izmantojot vietējos un AER, jo īpaši saules un vēja enerģiju, mazinās valsts atkarību no enerģijas importa, paaugstinās energoapgādes drošību un mazinās gaisa piesārņojumu.
5.	Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021. – 2030.gadam	Ilgtērmiņa mērķis – uzlabojot enerģētisko drošību un sabiedrības labklājību, ilgtspējīgā, konkurētspējīgā, izmaksu efektīvā, drošā un uz tirgus principiem balstītā veidā veicināt klimatneitrālas tautsaimniecības attīstību: 1) veicināt resursu efektīvu izmantošanu, kā arī to pašpieejamību un dažādību; 2) nodrošināt resursu, un it īpaši fosilu un neilgtspējīgu resursu, patēriņa būtisku samazināšanu un vienlaicīgu pāreju uz ilgtspējīgu, AER un inovatīvu resursu izmantošanu; 3) stimulēt tādas pētniecības un inovāciju attīstību, kas veicina ilgtspējīgas enerģētikas sektora attīstību un klimata pārmaiņu mazināšanu. Latvijā elektroenerģijas ražošanā ir zema energoresursu diversifikācija, kas būtiski ietekmē elektroenerģijas pašnodrošinājumu un energoatkarību no importētajiem fosilajiem resursiem. Plānots palielināt AER īpatsvaru elektroenerģijas ražošanā, palielinot uzstādītās VES un saules fotoelementu jaudas, ņemot vērā Latvijas elektroenerģijas pārvades tīklu kapacitāti, kas šobrīd ļauj palielināt tīklos nodoto elektroenerģijas apjomu par 800 MW.
6.	Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam	Noteikti vides politikas mērķi: 1) virzīties uz klimatneitralitāti un klimatnoturīgumu; 2) veicināt ilgtspējīgu resursu izmantošanu un pāreju uz aprites ekonomiku; 3) saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību; 4) samazināt piesārņojumu.
Normatīvie akti		
7.	Zemes pārvaldības likums	Mērķis – veicināt ilgtspējīgu zemes izmantošanu un aizsardzību ⁴⁶ . Plānojot zemes izmantošanu, pašvaldībai ir pienākums plānošanas dokumentos paredzēt efektīvu dabas resursu pārvaldību un ilgtspējīgu attīstību, apbūvei prioritāri paredzot degradētās teritorijas, savukārt lauksaimniecībā izmantojamās zemes un meža zemes lietošanas kategorijas maiņai paredzēt teritorijas ar zemāko zemes kvalitātes novērtējumu un teritorijas, kas novietojuma un konfigurācijas dēļ nav piemērotas

⁴⁶ Zemes pārvaldības likuma 2.pants;

		izmantošanai lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā ⁴⁷ . Regulējums nosaka, ka zeme izmantojama atbilstoši pašvaldības plānošanas dokumentos noteiktajai vai likumīgi uzsāktajai teritorijas izmantošanai ⁴⁸ , no kā secināms, ka pašvaldībām ir plaša rīcības brīvība tās administratīvās teritorijas plānošanā.
8.	Teritorijas attīstības plānošanas likums	Noteic pašvaldību kompetenci teritorijas plānošanā ⁴⁹ . Pašvaldība izstrādā un apstiprina pašvaldības IAS, attīstības programmu, TP, LP, DP un tematiskos plānojumus, kā arī saskaņā ar attiecīgās pašvaldības TP nosaka zemes izmantošanas un apbūves kārtību. TAPL arī nosaka pašvaldības plānošanas dokumentu savstarpējo saskaņotību t.sk. nosacījumus par to, ka pašvaldības attīstības stratēģija ir ilgtermiņa plānošanas dokuments, kurā nosaka pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējumu, stratēģiskos mērķus, attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu rakstveidā un grafiskā veidā, un šo stratēģiju izstrādā atbilstoši plānošanas reģiona IAS, izvērtējot blakus esošo pašvaldību plānošanas dokumentus, savukārt attīstības programmas un TP izstrādājams atbilstoši stratēģijai. Tādējādi būtiski teritorijas izmantošanā ir skatīt visu šo dokumentu saturu un tajos ietvertos nosacījumus un attīstības perspektīvu. Priekšlikumu par NIO izveidošanu, nosakot tā funkcionēšanai nepieciešamo teritoriju, sagatavo attiecīgās nozares ministrija sadarbībā ar pašvaldībām, kuru teritoriju ietekmēs NIO ⁵⁰ . Ministru kabinets nosaka, izveido un apstiprina NIO un to izmantošanas nosacījumus ⁵¹ .
9.	Aizsargjoslu likums* <i>*Ar 06.10.2022. Grozījumiem Aizsargjoslu likumā, sākot no 03.11.2022., VES nav nosakāmas aizsargjoslas</i>	VES, kuru jauda ir lielāka par 20 kW, aizsargjoslas platums ap VES ir 1,5 reizes lielāks nekā VES maksimālais augstums, savukārt metodikas projektu, pēc kuras nosaka drošības aizsargjoslas ap VES, izstrādā Ekonomikas ministrija pēc saskaņošanas ar Veselības ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju ⁵² . Aizsargjoslās ap VES papildus šā likuma 35. pantā minētajiem aprobežojumiem aizliegts: 1) būvēt jaunas dzīvojamās mājas vai esošās ēkas pārbūvēt par dzīvojamām mājām;

⁴⁷ Zemes pārvaldības likuma 3.pants;

⁴⁸ Turpat 4.panta 2.punkts;

⁴⁹ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 12.panta pirmā un trešā daļa, V nodaļa;

⁵⁰ Turpat 17.panta pirmā un otrā daļa;

⁵¹ Turpat 7.panta pirmās daļas 11.punkts;

⁵² Aizsargjoslu likuma 32.¹ pants (spēkā līdz 02.11.2022.);

		<p>2) būvēt jaunas ēkas un būves, kas var traucēt vēja elektrostacijas darbību, vai esošās ēkas pārbūvēt tā, ka tās traucē vēja elektrostacijas darbību;</p> <p>3) atvērt izglītības iestādes, ierīkot spēļu laukumus un atpūtas zonas;</p> <p>4) rīkot publiskus pasākumus;</p> <p>5) aizliegts izvietot DUS, naftas, naftas produktu, bīstamu ķīmisko vielu un produktu glabātavas⁵³.</p>
10.	Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"	<p>Noteic, ka IVN procedūru piemēro VES būvniecībai, ja to kopējā jauda ir 50 MW un vairāk, izņemot tādu vēja elektrostaciju būvniecībai, kurām piemērojams sākotnējais izvērtējums saskaņā ar Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likumu⁵⁴.</p> <p>Sākotnējais IVN nepieciešams VES būvniecībai, ja: to skaits ir 5 VES un vairāk; to jauda ir 5 MW un vairāk; tā paredzēta tuvāk nekā 500 m attālumā no dzīvojamām mājām, izņemot gadījumus, kad VES paredzēta dzīvojamās mājas elektroapgādei un tās jauda ir 20 kW un vairāk; būves augstums pārsniedz 30 m un tā paredzēta īpaši aizsargājamā dabas teritorijā vai tuvāk nekā 1 km attālumā no īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, izņemot dabas pieminekļu (aizsargājamu akmeņu, koku) teritoriju, vai no īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai izveidota mikrolieguma; LR teritoriālajā jūrā un LR ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā⁵⁵.</p>
11.	Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likums	<p>Piemēro gadījumos, kad VES vai vēja parkam plānots noteikt NIO statusu. Attiecīgi pēc NIO statusa piešķiršanas VES būvniecība iespējama šajā likumā noteiktajās teritorijās un kārtībā, neatkarīgi no tā, vai attiecīgajā teritorijā pašvaldības TP pieļauj vai nepieļauj VES novietošanu.</p> <p>Likuma mērķis ir noteikt atvieglotu IVN procesu vēja parku būvniecībai tādās teritorijās, kurās varētu nebūt būtiska ietekme uz vidi. Savukārt sākotnējā IVN procesu piemēro, ja VES tiek plānotas ārpus:</p> <p>1) īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, izņemot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, kurā paredzētā darbība ir pieļaujama Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos noteiktajā kārtībā, Natura 2000 teritorijām, mikroliegumiem, kā arī 2 km platām buferjoslām ap</p>

⁵³ Aizsargjoslu likuma 58.¹ pants (spēkā līdz 02.11.2022.);

⁵⁴ Likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 1.pielikuma 26.¹ punkts;

⁵⁵ Turpat 2.pielikuma 3.punkta 8. un 9.apakšpunkts;

		<p>Natura 2000 teritorijām un putnu sugu aizsardzībai noteikti mikroliegumiem;</p> <p>2) datu pārvaldības sistēmā “Ozols” reģistrētajiem īpaši aizsargājamiem biotopiem un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm;</p> <p>3) Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslas, kā arī virszemes ūdensobjektu aizsargjoslām;</p> <p>4) aizsargjoslām (aizsardzības zonām) ap kultūras pieminekļiem.</p> <p>Papildus ievērojot, ka VES būvniecība likuma ietvaros atļauta ārpus pilsētām un ciemiem vietējās pašvaldības TP noteiktajā rūpnieciskās apbūves teritorijā, tehniskās apbūves teritorijā, lauksaimniecības teritorijā, uz meža zemēm, ievērojot, ka attālums no dzīvojamām un publiskām ēkām līdz tuvākās plānotās VES ir vismaz 800 m.</p>
12.	<p>Ministru kabineta 23.03.2004. noteikumi Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”</p>	<p>Stratēģiskais novērtējums ir nepieciešams nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem un reģionāla vai vietēja līmeņa plānošanas dokumentiem⁵⁶, kuriem saskaņā ar likumu “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” var būt būtiska ietekme uz vidi⁵⁷.</p>
13.	<p>Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”</p>	<p>Vēja parks – vienotā sistēmā saslēgtu piecu vai vairāk VES grupa, kurā atsevišķas VES ir izvietotas ne tālāk kā 2 km attālumā cita no citas⁵⁸.</p> <p>VES un vēja parku izvietošana prasības:</p> <p>1) vēja parku teritoriju var noteikt <i>mežu teritorijā (M)</i>, nosakot vēja parku izvietošana indeksētu apakšzonu, kurā teritorijas papildizmantošana ir <i>inženiertehniskā infrastruktūra (14001)</i> un <i>energoapgādes uzņēmumu apbūve (14006)</i>⁵⁹;</p> <p>2) VES, kuru jauda ir lielāka par 20 kW, izvietošana atļauta <i>rūpnieciskās apbūves teritorijā (R)</i>, <i>tehniskās apbūves teritorijā (TA)</i>, <i>lauksaimniecības teritorijā (L)</i> un <i>mežu teritorijā (M)</i> atbilstoši tam paredzētā apakšzonā⁶⁰;</p> <p>3) attālums no tuvākās plānotās VES un vēja parka robežas līdz dzīvojamām un publiskām ēkām, kas gadījumā, ja plānotā jauda ir lielāka par 2 MW, ir vismaz 800 m, mērot to no vēja parka malējā VES torņa. Ja plānotā jauda ir no 20 kW līdz 2 MW, attālums no vēja</p>

⁵⁶ Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” 2.punkts;

⁵⁷ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 23.¹ pants;

⁵⁸ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 2.25.apakšpunkts;

⁵⁹ Turpat 53.5.apakšpunkts;

⁶⁰ Turpat 161.punkts;

		parka robežas līdz dzīvojamām un publiskām ēkām ir vismaz 500 m ⁶¹ . Minētās prasības jāievēro arī gadījumos, ja esošo VES un vēja parku tuvumā tiek plānota jauna dzīvojamā vai publiskā apbūve ⁶² .
14.	Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.264 “ Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi ”	Dabas lieguma teritorijā un dabas parka teritorijā aizliegts uzstādīt VES, kuru darba rata diametrs ir lielāks par 5 m vai augstākais punkts pārsniedz 30 m augstumu ⁶³ . Aizsargājamo ainavu apvidus teritorijā bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas aizliegts uzstādīt VES, kuru darba rata diametrs ir lielāks par 5 m vai augstākais punkts pārsniedz 30 m augstumu ⁶⁴ .
15.	Ministru kabineta 2011. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 303 “ Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi ”	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā aizliegts uzstādīt VES, izņemot: 1) VES, kuru augstākais punkts nepārsniedz 30 m augstumu; 2) VES bez augstuma ierobežojuma šo noteikumu 2.pielikumā noteiktajās teritorijās (ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju un VES izvietojamas grupās, kurās VES skaits nepārsniedz 20, pēc iespējas samazinot attālumu starp blakus esošajām VES. Attālums starp grupām nav mazāks par 2 km) ⁶⁵ .

1.2. Tiesu prakse

Enerģētikas politikas pārorientēšanās uz AER ir kopīga sabiedrības interese, jo pārejai no neatjaunojamās izcelsmes energoresursiem uz AER ir nozīme ne tikai ilgtspējīgas enerģijas attīstībā, energoapgādes drošībā un ES un tās dalībvalstu enerģētiskajā neatkarībā no trešajām valstīm, bet – AER ir atzīta arī par iespējamu un efektīvu līdzekli pieaugošo nelabvēlīgo klimata pārmaiņu apturēšanai un klimatneitralitātes panākšanai. Tiek samazinātas SEG emisijas un cits piesārņojums, ko rada fosilo resursu ieguve un to patērēšana⁶⁶.

Judikatūrā atzīts, ka publisko personu pienākums ir rūpēties par vides saglabāšanu un uzlabošanu, savukārt vides uzlabošanai jānotiek efektīvas vides pārvaldības sistēmas ietvaros gan politikas plānošanas dokumentu un tiesību aktu izstrādāšanā un pieņemšanā, gan pieņemto tiesību aktu piemērošanā un politikas mērķu īstenošanā, cieši līdzdarbojoties valstij, pašvaldībām, kā arī nevalstiskajām organizācijām un privātajam sektoram⁶⁷. Satversmes 115. pantā nostiprinātais valsts pienākums uzlabot vides stāvokli, kas ietver vēja enerģijas ražošanas attīstību, pildāms,

⁶¹ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 163.1. un 163.2.apakšpunkts;

⁶² Turpat 163.¹ punkts;

⁶³ Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumu Nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 16.7., 24.7.apakšpunkts;

⁶⁴ Turpat 32.5.3.apakšpunkts;

⁶⁵ Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumu Nr.303 “Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 6.punkts;

⁶⁶ Sk. LR Senāta 2022.gada 11.janvāra lēmuma, lietas arhīva Nr.SKA-0571-22, par pagaidu noregulējumu [10] punktu;

⁶⁷ Sk. Satversmes tiesas 2007.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr. 2007-12-03 13.punktu un Satversmes tiesas 2007.gada 8.februāra sprieduma lietā Nr.2006-09-03 11.punktu;

ņemot vērā situāciju visā valstī, nevis vienas pašvaldības ietvaros⁶⁸ un, ievērojot TAPL noteikto ilgtspējības principu, pašvaldībām ir jāapsver arī jautājumi par enerģijas iegūšanas veicināšanu no AER⁶⁹. Attiecīgi pašvaldībām, izstrādājot TP, ir pienākums ņemt vērā arī valsts politikas plānošanas dokumentus, jo īpaši – valsts politikas plānošanas dokumentus vides aizsardzības un AER jomā⁷⁰. Tādējādi pašvaldībām TP ir jāparedz teritorijas, kur atļauta VES būvniecība.

Nosakot teritorijas, kur VES būvniecība ir atļauta, pašvaldībām jāņem vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu, kā arī saimnieciskās darbības daudzveidība, lai pēc iespējas labākā veidā, ievērojot attiecīgajā teritorijā pastāvošo daudzveidību, kā arī teritorijas īpatnības un specifiku, atklātu šīs teritorijas attīstības potenciālu⁷¹.

Senāts atzinis, ka VES izvietošana ir atkarīga no daudziem aspektiem, vispirms jau no tā – vai konkrētā vieta no vēja resursu un tā plūsmas apstākļu viedokļa un piekļuves elektroenerģijas pārvades un transportēšanas tīkliem un to jaudas ir labvēlīga iecerētajām VES. Tam pakārtoti ir nākamie būtiskie jautājumi, kas ietekmē vēja parkā ietilpstošo torņu izvietojumu un arī paša vēja parka atrašanos⁷². Attiecīgi, plānojot vēja parku novietojumu, jāņem vērā esošās un plānotās elektroenerģijas sadales un pārvades tīklu infrastruktūras izvietojums (tādējādi samazinot aprūtinātās zemes teritorijas un neradot papildu ietekmi uz vidi), regulējumā paredzētos VES attālumus līdz tuvākajām dzīvojamām mājām un publiskajām ēkām⁷³, prioritāri jāizvērtē VES būvniecības iespējas degradētās teritorijās⁷⁴, kā arī specifiskās teritorijas ar potenciālu (zemes reljefa īpatnības – ieplakas vai apaugumi, kur VES torņi radītu mazāku vertikālo dominanci ainavā, kā arī mazinātu ēnas radīto mirgošanas efektu uz teritorijām, kur tas var traucēt tuvumā dzīvojošajiem iedzīvotājiem u.tml.).

Kā atzinusi Satversmes tiesa, VES torņi veido vertikālu dominanci jebkurā ainavā, tālab ir būtiski vispirms atrast vietu, kur no ainavu aizsardzības viedokļa to ietekme ir vismazākā. Tas primāri ir risināms tieši teritorijas plānošanas dokumentā, vispirms izslēdzot no iespējamo ar VES apbūvējamo teritoriju loka tās teritorijas, kur VES atrašanās kļūtu par galveno vizuālo dominanti, konkurējot un disonējot ar aizsargājamiem dabas un kultūras elementiem un ainavu⁷⁵.

Pašvaldība nevar noteikt VES būvniecības absolūtu aizliegumu tās administratīvajā teritorijā, lai tikai tās iedzīvotājiem tiktu saglabāta neskarta vide, kamēr citas pašvaldības būtu spiestas saražot tai nepieciešamo enerģiju⁷⁶.

Kaut pašvaldībai ir pienākums izvērtēt visus apstākļus, tostarp sabiedrības intereses un indivīdu tiesības⁷⁷, tai ir arī pienākums TP izstrādāšanas gaitā būt par objektīvu un neitrālu vidutāju starp konkrētas teritorijas attīstītāja un ieinteresētās sabiedrības interesēm, uzklaut un objektīvi izvērtēt visus ieinteresēto pušu viedokļus par konkrētās teritorijas atbilstošāko un piemērotāko

Foto: Courtesy of Quiet Revolution

⁶⁸ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.2.punktu un Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.1.3.apakšpunktu;

⁶⁹ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija sprieduma lietā Nr.2010-54-03 9.1.apakšpunktu;

⁷⁰ Sk. turpat 8.1., 9.1. un 9.2.apakšpunktu;

⁷¹ Sal. Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.2007-11-03 24.4.apakšpunkts;

⁷² Sal. LR Senāta 2022.gada 11.janvāra lēmuma, lietas arhīva Nr.SKA-0571-22, par pagaidu noregulējumu [11] punkts;

⁷³ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” 163.1. un 163.2.apakšpunkts;

⁷⁴ Zemes pārvaldības likuma 3.panta trešais punkts;

⁷⁵ Sk. LR Senāta 2022.gada 11.janvāra lēmuma, lietas arhīva Nr.SKA-0571-22, par pagaidu noregulējumu [11] punktu;

⁷⁶ Sal. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.2.apakšpunkts;

⁷⁷ Sk. Satversmes tiesas 2008.gada 12.novembra sprieduma lietā Nr.2008-05-03 15.3.apakšpunktu;

attīstības veidu, kā arī ievērot teritorijas plānošanu reglamentējošo normatīvo aktu prasības⁷⁸. Jāņem vērā, ka piedalīšanās lēmumu pieņemšanas procesā par VES būvniecību noteiktā teritorijā nav sabiedrības pienākums, bet gan tikai tiesības⁷⁹ un pašvaldībām jābūt godīgām pret sabiedrību jautājumā par tiešās piedalīšanās formu ierobežojumiem un jāizvairās no pārspīlētu cerību veicināšanas attiecībā uz iespējām apmierināt dažādas paustās intereses, it sevišķi tad, kad tiek pieņemti lēmumi par konfliktējošām interesēm⁸⁰. Tādējādi, kaut noteiktai sabiedrības daļai VES izmainītā ainava var likties traucējoša, teritorijas plānošanas procesā saņemtie vispārīgie iebildumi par VES būvniecību nav pietiekams pamats, lai tos ņemtu vērā, pretējā gadījumā VES būvniecība Latvijā nebūtu iespējama nevienā vietā⁸¹.

2. Ieteikumi vēja parku plānošanai

Ilgspējīga attīstība balstās idejā par starppaaudžu taisnīgumu (*intergenerational equity*), kas paredz, ka, nodrošinot valsts ilgtermiņa intereses, ir taisnīgi jālīdzsvaro pašreizējo paaudžu vajadzības ar nākotnes paaudžu iespējām īstenot savas vajadzības⁸².

2.1. VES plānošana pašvaldības IAS

Atbilstoši TAPL pašvaldības IAS ir ilgtermiņa plānošanas dokuments, kurā noteikts pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējums, mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva⁸³. Lai nodrošinātu integrētu pieeju attiecībā uz AER avotu attīstības un izmantošanas plānošanu, kas ir viens no faktoriem, kas veicina klimatneitralitātes sasniegšanu, vēja parku attīstība jāskata

Foto: Saipem

kontekstā ar citu energoresursu avotu – jūras viļņi⁸⁴, saule – attīstības iespējām.

Atbilstoši plānošanas reģiona noteiktajiem mērķiem, prioritātēm un nosacījumiem pašvaldībai IAS jāparedz un jāīsteno klimata pārmaiņu samazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumus, ietverot mērķus, prioritātes un risinājumus integrētas mobilitātes un apdzīvojuma plānošanai, AER ražošanas un SEG emisiju samazinošo teritoriju attīstībai.⁸⁵ Attiecīgi vēja parku attīstības veicināšanai būtu jānosaka, kā daļa no kopējās IAS stratēģijas, piemēram, vēja parki, ir daļa no “zaļo” industriālo parku attīstības.

⁷⁸ Sk. Satversmes tiesas 2007.gada 28.novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2007-16-03 7.punktu;

⁷⁹ Sal. Satversmes tiesas 2003.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr.2002-14-04 3.punkts;

⁸⁰ Sk. Satversmes tiesas 2008.gada 24.septembra sprieduma lietā Nr.2008-03-03 20.4.apakšpunktu;

⁸¹ Sal. LR Senāta 2022.gada 11.janvāra lēmuma, lietas arhīva Nr.SKA-0571-22, par pagaidu noregulējumu [11] punkts;

⁸² Agris Ratniks. Valsts ilgspējīgas attīstības koncepts. Žurnāls “Jurista Vārds”, 2022.gada 12.jūlijs Nr.28 (1242);

⁸³ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 1.panta 2.punkts;

⁸⁴ Saskaņā ar [Eiropas komisijas ziņojumu](#) Baltijas jūrai ir liels dabiskais atkrastes vēja enerģijas potenciāls un zināms lokāls viļņu enerģijas potenciāls. Valstis ir sākušas ciešāk sadarboties šā potenciāla izmantošanai, cita starpā Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojuma plāna augsta līmeņa grupā, iniciatīvā “Baltijas jūra: redzējums un stratēģijas”, Baltijas jūras vides aizsardzības komisijā un ES stratēģijā Baltijas jūras reģionam;

⁸⁵ Metodiskie ieteikumi pašvaldībām klimata pārmaiņu politikas jomā. Pieejami tiešsaistē: <https://www.varam.gov.lv/lv/metodiskie-ieteikumi-attistibas-programmu-izstradei>;

Ko ņemt vērā?

- ✓ vēja parku attīstība ir viens no risinājumiem virzībai uz klimatneitralitāti, kas būtu jāskata kopējā teritorijas attīstības kontekstā;
- ✓ pašvaldības IAS nevar būt pretrunā ar valsts un reģionu attīstības plānošanas dokumentiem un starptautiskām saistībām, kuras Latvija apņēmusies izpildīt;
- ✓ pašvaldības pašreizējo sociāli ekonomisko situāciju, t.sk. SEG emisijas, klimata profilu;
- ✓ pašvaldības un tās teritorijā esošo komersantu u.c. pušu potenciālo ieguldījumu un ietekmi klimatneitralitātes un klimatnoturības mērķu sasniegšanā;
- ✓ starpnozarisks un starpteritoriālo skatījumu;
- ✓ ietekmi uz pašvaldības budžetu, t.sk. AER attīstības projektu atdevi/efektivitāti, ieguvumus izmantošanai teritorijas attīstībā (pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai, uzņēmējdarbības vides sakārtošanai);

Ieteikumi IAS

- ✓ izvērtēt nacionālā un reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentus, t.sk. tajos noteiktos mērķus, mērķa vērtības un nosacījumus;
- ✓ iepazīties ar tiesu praksi;
- ✓ novērtēt pašreizējo situāciju klimata jomā, t.sk. nosakot SEG emisijas (tonnu CO₂ ekv.) daudzumu visos tautsaimniecības sektoros – enerģētikas, transporta, ražošanas, lauksaimniecības un atkritumu jomā;
- ✓ noteikt atbilstošus mērķus un definējot iznākumus, kas būtu vērsti uz SEG emisiju samazināšanu un novēršanu/kompensēšanu visos tautsaimniecības sektoros, CO₂ piesaisti un SEG uzglabāšanu, kā arī pielāgošanos klimata pārmaiņām. Vēja parku attīstība ir vērtējama kā viens no AER avotiem, kuru izmantošana veicina virzību uz klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu;
- ✓ novērtēt plānoto rīcību un investīciju projektu ietekmi uz klimata situāciju, t.sk. nepieciešamības gadījumā identificējot papildu SEG emisiju mazinošos vai kompensējošos pasākumus;
- ✓ regulāri sekot līdzi klimata pārmaiņu situācijas izmaiņām;
- ✓ noteikt teritorijas, kurās attīstāmi vēja parki;
- ✓ noteikt teritorijas, kurās nav attīstāmas VES.

IAS noteiktie mērķi, t.sk. plānojot vēja parku ieguldījumus, ir saistoši gan TP, gan attīstības programmai. Tas nozīmē ne tikai skaitlisko vērtību pārvešanu, bet arī teritorijas izmantošanas nosacījumus, piemēram, mobilitātei un apdzīvojamā plānošanai. Pašlaik kā rādītāju ieteicams izmantot – SEG emisiju samazinājums, AER īpatsvars enerģijas galapatēriņā, kumulatīvs enerģijas galapatēriņa ietaupījums, ko nosaka, izmērot un/vai aplēšot patēriņu pirms un pēc energoefektivitātes uzlabošanas pasākuma īstenošanas, vienlaikus nodrošinot, ka tiek standartizēti ārējie apstākļi, kas ietekmē enerģijas patēriņu.

Norvēģijas grantu projekta “Klimata pārmaiņu politikas integrācija nozaru un reģionālajā politikā” partnera CSP īstenojamās aktivitātes “Reģionālo datu vākšanas un ziņošanas sistēmas izstrāde” ietvaros ir plānots (indikatīvi 2023.gadā) apkopot un publicēt oficiālajā statistikas portālā šādus rādītājus pa novadiem un valstspilsētām: kopējas SEG emisijas novadā (tonnu CO₂ ekv.), t.sk. kopējas CO₂ emisijas novadā (tonnu CO₂ ekv.), kopējas N₂O emisijas novadā (tonnu CO₂ ekv.), kopējas CH₄ emisijas novadā (tonnu CO₂ ekv.); novada kopējās SEG emisijas un CO₂, N₂O un CH₄ pa sektoriem: enerģijas transporta, ražošanas, lauksaimniecības, atkritumu; emisiju intensitāte (SEG emisijas uz 1 iedz.) novadā; kopējā ģenerētā AER (siltums, elektrība no AER) novadā, t.sk. koksnes u.c. atjaunojamā kurināmā enerģija (siltums/elektrība), vēja enerģija saules enerģija, hidroelektroenerģija; nulles emisiju transporta infrastruktūra, t.sk. reģistrēto nulles emisiju privāto / uzņēmumu / pašvaldības automobiļu skaits novadā, bezemisiju transportlīdzekļu īpatsvars visu transportlīdzekļu skaitā, elektrotransporta uzlādes vietu skaits (uz iedzīvotāju); sabiedriskā transportā pārvadāto pasažieru skaits (gadā); bioloģiskās lauksaimniecības platības novadā; novada administratīvā pārvaldībā esošās zaļās teritoriju (parki, dārzi u.c.) platība; novada mežu platību izmaiņas.

Foto: Courtesy of Vortex

Pašvaldībām savas IAS telpiskās attīstības perspektīvā jāiekļauj **vēju parku vēlamais novietojums**, t.sk. atbilstoši zemes izmantošanas iespējām mežos, lauksaimniecības zemēs, kā arī teritorijās, kurās aizliegta vēja parku attīstība, piemēram, īpaši aizsargājamās dabas teritorijās u.c.

Foto: IEA

Telpiskās perspektīvas kartēs nepieciešams atzīmēt teritorijas, kas īpaši piemērotas vēja parku izbūvei. Plānojot šīs teritorijas, jāņem vērā noteikumi Nr. 240, kas nosaka vispārīgas prasības vēja parku plānošanai. Pašvaldības TP un IAS nedrīkst noteikt nepamatotus liegumus vai ierobežojumus vēja parku attīstībai, tai skaitā nosakot nesamērīgus attālumus no vēja parka robežas līdz dzīvojamām un publiskām ēkām, kā arī neracionālus augstuma ierobežojumus VES. AER projektu attīstīšana pašvaldībām **sniegs pozitīvu ietekmi uz budžetu** (piemēram, 2022. gada 11. augustā stājās spēkā Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā, kas paredz obligātu maksājumu vietējai sabiedrībai par pašvaldības teritorijā esošu vēja parku. Ministru kabinets var noteikt maksājuma apmēru, kas vēja parka attīstītājam jāiemaksā vietējās pašvaldības budžetā par katru uzstādīto MW).

Vienlaikus IAS pašvaldības var noteikt **vadlīnijas AER plānošanai**, kā piemēram:

- būtiski ir ne tikai samazināt SEG emisijas, bet arī paaugstināt CO₂ piesaisti;
- veicināt enerģijas ražošanu no AER – vēja, saules, zemes u.tml., ciktāl tas ir līdzsvarā starp sabiedrības un saimnieciskajām interesēm. Specifiskos nosacījumus iekļaujot TP, LP, DP, tematiskajos plānojumos vai tehniskajos noteikumos;
- izmantot zaļos un viedos risinājumus prioritāro teritoriju attīstībā, inženiertehniskās infrastruktūras attīstībā jāizmanto videi draudzīgi un energoefektīvi risinājumi, lai samazinātu vides piesārņojumu un izmaksas;
- veicināt dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kas sekmētu resursu ziņā efektīvu un videi draudzīgu ekonomiku;
- atbalstāma “zaļā enerģija” – alternatīvo energoapgādes veidu un videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība, izmantojot AER – koksni (piemēram, ciršanas atliekas, sīkkoksni u.c.), salmus, biogāzes, zemes/ūdens siltumsūkņu, vēja un saules enerģiju u.c.;

- paredzētie ieguldījumi infrastruktūras un apbūves jomā ir klimatnoturīgi un plānoti atbilstoši iespējamiem klimata riskiem;
- sekmēt attīstību tā, lai tiktu īstenotas inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas, kā arī nodrošināta klimatneitralitāte, pilnībā pielāgojoties klimata pārmaiņām;
- veicināt ekonomikas strukturālās izmaiņas par labu preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai, ko attiecīgi var veicināt sekmīga energoefektivitātes uzlabošanas politika, kas var veicināt energoefektivitātes mērķu sasniegšanu, nodrošinot energointensīvāko nozaru pārorientāciju.

2.2. VES plānošana TP

Vēja enerģijas izmantošanas attīstība ir vērsta uz Satversmes 115. pantā noteikto valsts pienākumu izpildi vides uzlabošanas jomā, kas sasniedzams cieši sadarbojoties valstij, pašvaldībām, kā arī nevalstiskajām organizācijām un privātajam sektoram. Tādējādi, izstrādājot TP, kas ir viens no valsts vides politikas mērķu sasniegšanas līdzekļiem, pašvaldībai ir pienākums ņemt vērā arī valsts politikas plānošanas dokumentus, jo īpaši – valsts politikas plānošanas dokumentus vides aizsardzības un AER jomā⁸⁶.

Foto: Courtesy of Tyler Wind

Teritorijas attīstības plānošanas ilgtspējības princips sevī ietver to, ka teritorijas plānošanai ir jābūt tādai, lai spētu nodrošināt esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību un saglabāšanu. Proti, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību, TP izstrādē ir nodrošināma visaptverošu interešu saskaņošana – valsts, plānošanas reģionu, pašvaldību un privātās intereses⁸⁷.

⁸⁶ Sk. Satversmes tiesas 2007.gada 8.februāra sprieduma lietā Nr.2006-09-03 11.punktu, Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 10.punktu un Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija sprieduma lietā Nr.2010-54-03 8.1., 9., 9.1. un 9.2.apakšpunktu;

⁸⁷ LR Senāta Administratīvo lietu departamenta 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā Nr.A420174415, SKA-586/2021;

Ko ņemt vērā?

- ✓ TP nevar būt pretrunā IAS;
- ✓ pašvaldība nevar noteikt VES būvniecības absolūtu aizliegumu tās administratīvajā teritorijā, lai tikai tās iedzīvotājiem tiktu saglabāta neskarta vide⁸⁸;
- ✓ pašvaldība nevar noteikt inženiertehnika rakstura prasības (VES augstums, attālums līdz objektiem u.c.), kā arī prasīt saņemt saskaņojumu no blakus esošo īpašumu īpašniekiem⁸⁹;
- ✓ no VES jaudas ir atkarīgs VES novietojums un veicamās procedūras;
- ✓ prasības VES plānošanai un būvniecībai nosakāmas TIAN 3.nodaļas *Vispārīgas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei* apakšsadaļā *Alternatīvā inženiertehniskā apgāde*;
- ✓ formulējot TP TIAN papildu prasības un nosacījumus VES būvniecībai, nav jādublē un jāpārraksta spēkā esošo normatīvo aktu regulējums⁹⁰, kā arī jāņem vērā atbilstošā normatīvā aktā dotais deleģējums, t.i., vai pašvaldībai ir dotas tiesības noteikt papildu aprobežojumus⁹¹.

Ieteikumi IAS

- ✓ izvēloties vēja parka būvniecībai atbilstošāko vietu, pirmkārt, izvērtēt degradētās, pamestās un neapsaimniekotās teritorijas ar esošo infrastruktūru⁹²;
- ✓ ja degradētajās / pamestajās / neapsaimniekotajās teritorijās objektīvu iemeslu dēļ⁹³ nav iespējams īstenot VES vai vēja parku attīstību, izvērtēt esošās un provizoriskās rūpnieciskās un tehniskās apbūves teritorijas, lauksaimniecības un mežu teritorijas⁹⁴;
- ✓ izvērtēt elektrisko tīklu gaisvadu līniju novietojumu;
- ✓ izvērtēt esošās un plānotās dzīvojamās un publiskās apbūves teritorijas⁹⁵;
- ✓ izvērtēt piebraucamos ceļus, iespējamās transporta intensitātes izmaiņas;
- ✓ noteikt teritorijas, kurās nav attīstāmas VES;
- ✓ izstrādājot jaunu TP, vēja parku attīstībai piemērotajām teritorijām var izstrādāt tematisko plānojumu, darba uzdevumā izvirzot konkrētus mērķus, iekļaujot arī nepieciešamos pētījumus.

⁸⁸ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.2.apakšpunktu;

⁸⁹ Sk. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.11.punktu, Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija sprieduma lietā Nr.2010-54-03 13.2. un 16.2.4.apakšpunktu;

⁹⁰ Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumu Nr.108 "Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi" 3.punkts;

⁹¹ *Publiskajās tiesībās darbojas princips „aizliegts viss, kas nav atļauts”. Proti, kā atzīts tiesību doktrīnā: „Publiskajās tiesībās atšķirībā no privāto tiesību principa „atļauts viss, kas nav aizliegts”, darbojas princips „atļauts ir tikai tas, kas ir noteikts ar tiesību normu”. Valsts iestāde nevar pamatot savu rīcību ar to, ka tiesību norma neparedz attiecīgas rīcības aizliegumu”, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 21.oktobra spriedums lietā Nr.142211112;*

⁹² Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 221.punkts;

⁹³ Objektīvi iemesli – nav iespējams izpildīt normatīvajos aktos noteiktos attālumus līdz dzīvojamām un publiskajām ēkām, putnu vai dabas aizsardzības prasības, iecere var apdraudēt aizsargājamās vai valsts nozīmes teritorijas, vai ainavas, vai valsts aizsargājamās dabas, vai kultūras pieminekļus, projekta realizācija nav iespējama ekonomisku apsvērumu dēļ;

⁹⁴ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 161.punkts;

⁹⁵ Attālumu līdz dzīvojamām un publiskām ēkām ievērošanai atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 163.1. un 163.2.apakšpunktam;

Jāņem vērā, ka vēja parku izvietošana ir iespējama tikai noteiktās funkcionālajās zonās (atkarībā no atļautā teritorijas izmantošanas veida) un, ņemot vērā noteiktos attālumus līdz dzīvojamām un publiskām ēkām, tie atradīsies ārpus pilsētām un ciemiem.

Atviegloto kārtību vēja parku būvniecībai regulē Enerģētiskās drošības likums, nosakot, ka VES būvniecība ir atļauta ārpus pilsētām un ciemiem vietējās pašvaldības TP noteiktajā *rūpnieciskās apbūves teritorijā, tehniskās apbūves teritorijā, lauksaimniecības teritorijā, mežu zemēs*, ievērojot, ka attālums no dzīvojamām un publiskām ēkām līdz tuvākās plānotās VES un vēja parka robežai ir vismaz 800 m⁹⁶. Piemērojot atviegloto kārtību, uz VES būvniecību nav attiecināmi pašvaldību TP noteiktie ierobežojumi. Proti, VES būvniecība iespējama neatkarīgi no pašvaldību TP.

Savukārt **vēju parku būvniecībai vispārējā kārtībā** jāievēro noteikumi Nr. 240, kas noteic, ka VES, kuru jauda ir lielāka par 20 kW, izvietošana atļauta *rūpnieciskās apbūves teritorijā (R), tehniskās apbūves teritorijā (TA), lauksaimniecības teritorijā (L) un mežu teritorijā (M)*, ja tajā noteikta vēja parku izvietošanai paredzēta indeksētā apakšzona. Vispārējā kārtībā VES būvniecība iespējama tikai saskaņā ar pašvaldību TP. Ja spēkā esošajā TP konkrētā funkcionālā zonējuma piemērotība un platība ir nepietiekama vēja parka būvniecībai, pašvaldībai, ja tas atbilst tās attīstības stratēģiskajiem uzstādījumiem, jālemj par piemērotāko veidu kā iekļaut vēja parkiem paredzētās teritorijas savā TP.

Plānojot jaunu darbību, t.sk. VES būvniecību, vispirms nepieciešams izvērtēt teritorijas, kas noteiktas par degradētām. Šāds princips iekļauts arī Zemes pārvaldības likumā, kas paredz ka pašvaldība plānošanas dokumentos apbūvei prioritāri paredz degradētās teritorijas⁹⁷ un noteikumi Nr. 240 – plānojot jaunu saimniecisko darbību, pašvaldība vispirms izvērtē iespēju izmantot degradētās, pamestās un neapsaimniekotās teritorijas⁹⁸.

Plānojot vēja parku teritorijas, svarīgi ir apzināt pašvaldības teritorijā esošās elektrisko tīklu gaisvadu līnijas ar nominālo spriegumu 110 kW un 330 kW un to izvietojumu. Vēja parku teritorijai būtu jāatrodas pēc iespējas tuvāk šīm līnijām. Jaunas elektrisko tīklu gaisvada līnijas izbūve pieslēguma veidošanai ar vēja parku sevī ietver papildu administratīvos un finanšu resursus, kas saistīti ar IVN procedūru atkarībā no pieslēguma elektrolīnijas garuma, kā arī vienošanos ar zemes īpašnieku, kura nekustamo īpašumu pieslēguma līnija šķēros. Nepieciešams rēķināties, ka pieslēguma elektrolīnija ietver sevī arī atbilstošu ekspluatācijas aizsargjoslas platību, kas uzturama brīva no kokiem un krūmiem.

Foto: Courtesy of Windspire Energy

⁹⁶ Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likuma 4.pants;

⁹⁷ Zemes pārvaldības likuma 3.pants;

⁹⁸ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 221.punkts;

Potenciālās teritorijas	Vērtējamās teritorijas	Izslēdzamās teritorijas
<ul style="list-style-type: none"> ✓ degradētās teritorijās ✓ elektrisko tīklu gaisvadu līnijas ✓ rūpnieciskās teritorijas ✓ tehniskās apbūves teritorijas ✓ lauksaimniecības teritorijas ✓ mežu teritorijas 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ aizsargājamās teritorijas ✓ teritorijas ar kultūrvēsturisku nozīmi ✓ Nacionālas nozīmes ainavas ✓ Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ciemi ✓ pilsētas

Plānojot VES, jāņem vērā Nacionālas nozīmes vērtīgāko ainavu teritorijas⁹⁹, kas novērtētas un noteiktas pašvaldības izstrādātajā ainavu plānā un attiecīgi TP, LP vai DP grafiskajās daļās noteiktas kā *TIN 5*.

Pašvaldība var TIAN noteikt prasības attiecībā uz ainaviski vērtīgām teritorijām un teritorijām ar kultūrvēsturisku nozīmi. Vienlaikus pašvaldības tiesīgas noteikt nepieciešamību saņemt ekspertu slēdzienus (piemēram, ornitologu, hiropterologu), tādējādi uz eksperta slēdziena pamata noteikt nosacījumus trokšņa ietekmes vai mirgošanas efekta ietekmes uz apkārtējo apbūvi mazināšanai.

Lai noteiktu teritorijas, kas piemērotas VES būvniecībai no citām attiecīgajā funkcionālajā zonā izmantojamām teritorijām, tās var noteikt kā *TIN 1*, TIAN nosakot prasības šo teritoriju turpmākai plānošanai un izmantošanai.

Būvniecības iecerei jāatbilst TP vai LP un DP, ja tādi ir izstrādāti¹⁰⁰. Ja iecere neatbilst TP, normatīvajos aktos par plānošanas dokumentu izstrādi¹⁰¹ noteiktajā kārtībā:

- izstrādā TP grozījumus;
- izstrādā LP, kas groza TP vai spēkā esošā LP grozījumus;
- nepieciešamības gadījumā izvērtē spēkā esošo DP un lemj par tā atcelšanu.

Plānojot vēja parku būvniecībai nepieciešamās teritorijas, vienlaikus jāņem vērā, ka no VES jaudas ir atkarīgs VES novietojums un veicamās procedūras.

⁹⁹ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 223.punkts;

¹⁰⁰ Būvniecības likuma 15.panta pirmās daļas 1.punkts;

¹⁰¹ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumi Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" un Ministru kabineta 2014.gada 14.oktobra noteikumi Nr.628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem";

			
Izvietojums:	neierobežots	500 m no dzīvojamām un publiskām ēkām	800 m no dzīvojamām un publiskām ēkām
Sākotnējais IVN:	nepiemēro	nepiemēro	5 VES un vairāk; 5 MW un vairāk; augstums pārsniedz 30 m (īpaši aizsargājamā dabas teritorijā vai tai tuvāk par 1 km); būvniecība tuvāk par 500 m no dzīvojamām mājām; būvniecība jūrā vai ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā; vai saskaņā ar Enerģētiskās drošības likumu;
IVN:	nepiemēro	nepiemēro	VES, ja to kopējā jauda ir 50 MW un vairāk, izņemot VES, kurām piemērojams sākotnējais IVN saskaņā ar Enerģētiskās drošības likumu.
Aizsargjosla*:	nav	VES augstums (m) x 1,5	VES augstums (m) x 1,5
Aprobežojumi aizsargjoslā*:	nav	- būvēt ēkas - atvērt izglītības iestādes, ierīkot spēļu laukumus un atpūtas zonas - rīkot publiskus pasākumus - izvietot DUS, naftas produktu un ķīmisko vielu glabātuves	- būvēt ēkas - atvērt izglītības iestādes, ierīkot spēļu laukumus un atpūtas zonas - rīkot publiskus pasākumus - izvietot DUS, naftas produktu un ķīmisko vielu glabātuves
* Ar 06.10.2022. Grozījumiem Aizsargjoslu likumā, sākot no 03.11.2022., VES nav nosakāmas aizsargjoslas			

Jāņem vērā, ka pašvaldībai teritorijas plānošanas jomā normatīvie akti piešķir lielu rīcības brīvību, kas tomēr nav neierobežota. Par vadlīnijām rīcības brīvības pareizai, adekvātai izmantošanai teritorijas plānošanas jomā jākalpo gan vispārējiem tiesību principiem un valsts pārvaldes principiem, gan teritorijas plānošanas principiem¹⁰². Ņemot vērā, ka vietējā pārvalde atrodas Ministru kabineta padotībā un kompetences jomā, proti, pašvaldības ir padotas Ministru kabinetam¹⁰³ un pašvaldībām ir saistošs arī Valsts pārvaldes iekārtas likums un tajā noteiktie valsts pārvaldes principi, tostarp, ka pašvaldības pakļautas likumam un tiesībām, tās darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros, pilnvaras izmantojamas tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim, tās darbojās sabiedrības interesēs, kur, īstenojot valsts pārvaldes funkcijas, nav savu interešu, darbībā ievēro arī principus, kas attīstīti iestāžu vai tiesu praksē, kā arī tiesību zinātnē¹⁰⁴. Tādējādi, plānojot zemes izmantošanu, pašvaldībām ir jāparedz ilgtspējīga zemes izmantošana, kas arī atbilst valsts ilgtspējas attīstības plānošanas dokumentos noteiktajam, tai skaitā valstij no Satversmes 115.pantā izrietošā pozitīvā pienākuma uzlabot vides stāvokli, attīstot vēja enerģijas ražošanu¹⁰⁵.

Foto: Getty

Zemkopības ministrija sadarbībā ar Ekonomikas ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, piesaistot iesaistītās pašvaldības, līdz 2023.gada 1.maijam izstrādās atsevišķu dokumentu par VES ierīkošanas iespējām nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijās¹⁰⁶.

¹⁰² Sk. Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta sprieduma lietā Nr.2003-16-05 5.punktu un Satversmes tiesas 2008.gada 12.novembra sprieduma lietā Nr.2008-05-03 15.3.apakšpunktu;

¹⁰³ Sk. Satversmes tiesas 2018.gada 29.jūnija sprieduma lietā Nr.2017-32-05 12.punktu;

¹⁰⁴ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 3. un 10.pants;

¹⁰⁵ Sal. Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.2010-48-03 6.1.3.apakšpunkts;

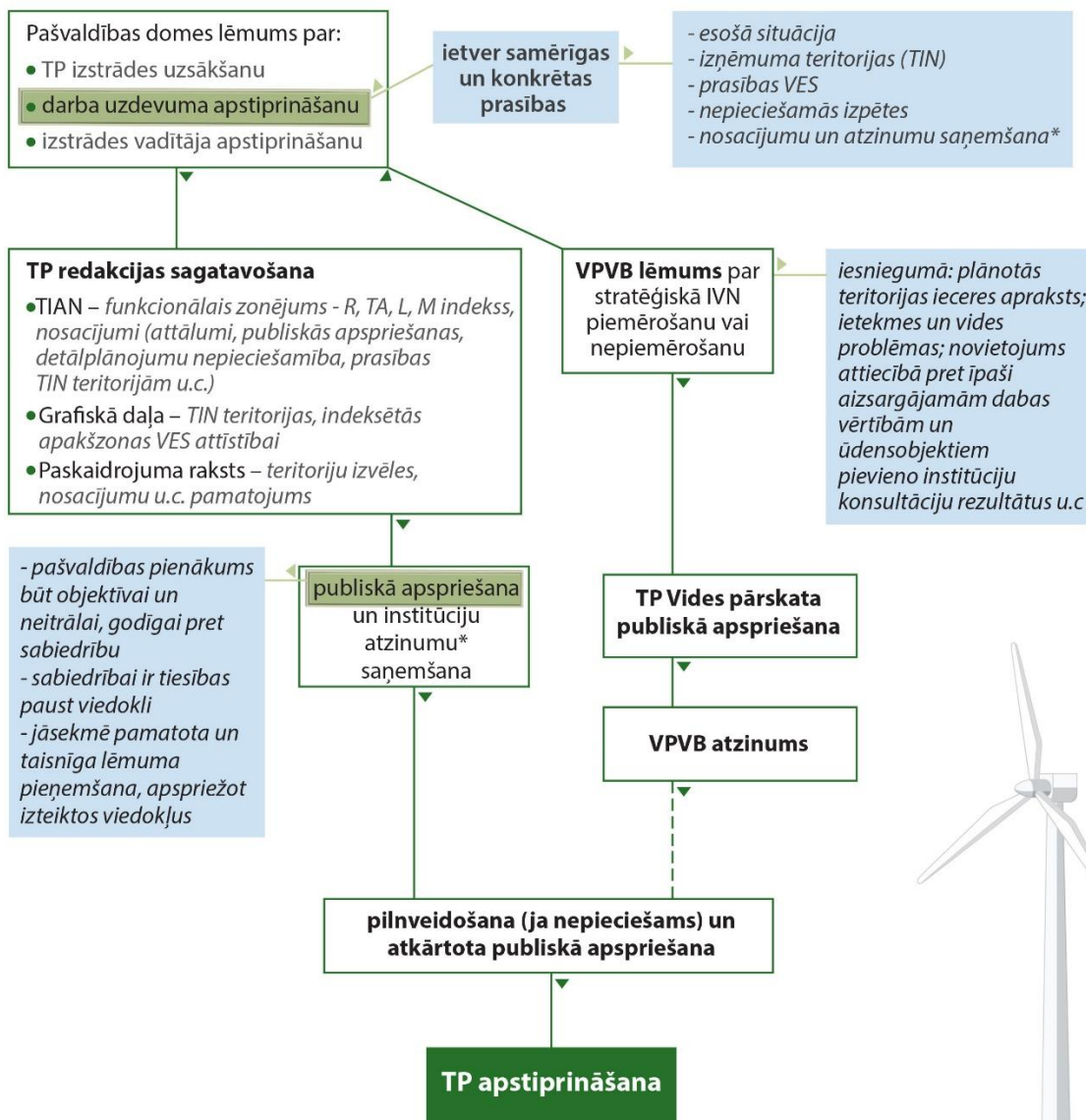
¹⁰⁶ Ministru kabineta 2022.gada 14.jūnija sēdes protokollēmuma (Nr.32 38.§) "Informatīvais ziņojums "Informatīvais ziņojums par sauszemes vēja parku turpmāko attīstību valstī"" 5.punkts: *Zemkopības ministrijai sadarbībā ar Ekonomikas ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, piesaistot iesaistītās pašvaldības, līdz 2023. gada 1. maijam izstrādāt un zemkopības ministram iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par vēja elektrostaciju ierīkošanas iespējām nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijās.*

VES ietveršana TP

Sagatavošanās posms

Izvērtē un ņem vērā:

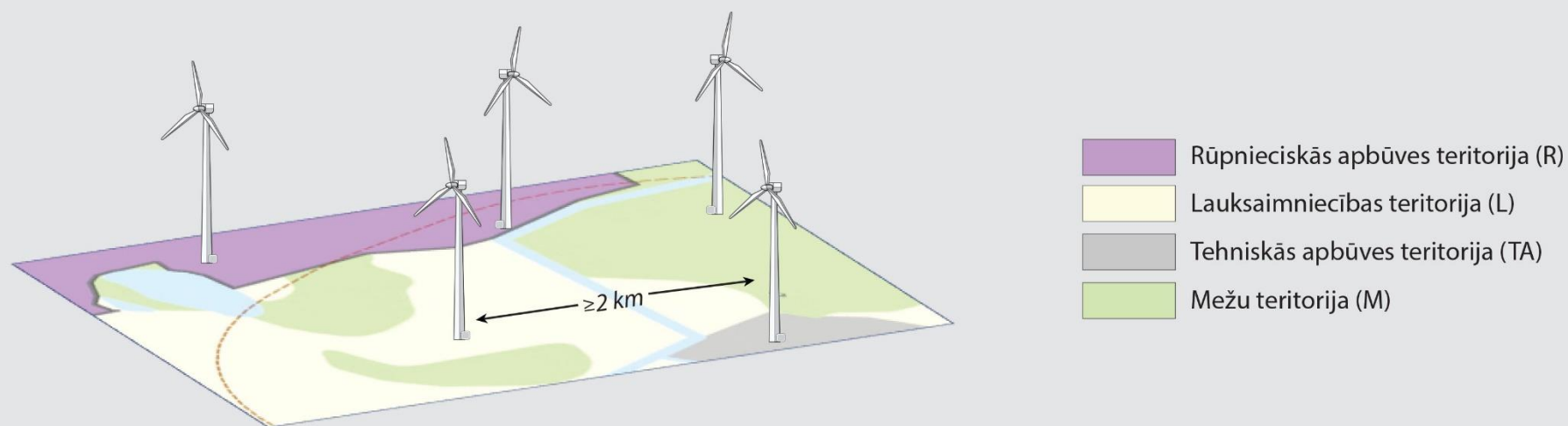
- ✓ politikas plānošanas dokumentos (starptautiskajos un nacionālajos) norādītos mērķus, novada IAS uzstādījumus AER
- ✓ normatīvos aktus, kas regulē VES
- ✓ tiesu atziņas AER jautājumos
- ✓ tematiskos plānojumus vai izvērtē nepieciešamību tādus izstrādāt

* t.sk. no Ekonomikas ministrijas, AS "Sadales tīkli", AS "Augstsprieguma tīkls" u.c.

Vēja parka īstenošanas tiesiskie risinājumi pašvaldības teritorijā

Piemērojot NIO* procedūru

- ✓ R, L, TA, M
- ✓ neatkarīgi no TP nosacījumiem
- ✓ ≥ 50 MW
- ✓ ārpus ciemiem un pilsētām
- ✓ ≥ 800 m no dzīvojamām un publiskām ēkām
- ✓ Sākotnējais IVN (≤ 50 MW)** vai brīvprātīgi IVN

Vispārējā kārtībā

- ✓ R, L, TA, M indekss (> 20 kW)
- ✓ saskaņā ar TP nosacījumiem
- ✓ ≥ 500 m no dzīvojamām un publiskām ēkām (20 kW – 2 MW)
- ✓ ārpus ciemiem un pilsētām
- ✓ ≥ 800 m no dzīvojamām un publiskām ēkām (≥ 2 MW)
- ✓ Sākotnējais IVN (5 MW – 50 MW)
- ✓ IVN (≥ 50 MW)

*Nacionālo interešu objekts

**var tikt noteikta IVN procedūra